

1982/83:78

Onsdagen den 9 februari

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 1 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1982/83:85 och 91 till justitieutskottet

3 § Tystnadsplikt för bl. a. ledamöterna i advokatsamfundets disciplinnämnd

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:18 om tystnadsplikt för bl. a. ledamöterna i advokatsamfundets disciplinnämnd (prop. 1982/83:42 delvis).

Anf. 1 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Till konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:18 har fogats en moderat reservation, som baseras på överväganden i motion 1982/83:56. Frågan är inte stor i kvantitativ bemärkelse, men den är rätt knepig och inte utan allmänt intresse, kvalitativt, när det gäller att värna om medborgarnas integritet. Trots allt har vi ju i konstitutionsutskottet först och främst att hålla oss till regeringsformen, vars fri- och rättighetskapitel i 13 § stadgar att informationsfriheten får begränsas med hänsyn till – bl. a. – enskilds anseende och privatlivets helgd.

Det lagförslag som här föreligger, och vars huvudbudskap är att lagreglera tystnadsplikten för ledamöter av advokatsamfundets disciplinnämnd, har i allt väsentligt godtagits av utskottet i dess helhet. Meningarna har brutits endast på en punkt – nämligen om denna tystnadsplikt skall, som det heter, "genombryta" meddelarfriheten eller ej. Denna sak *kan* diskuteras: justitieministern har gjort det i propositionen, och inom utskottet har vi stannat vid skilda uppfattningar.

Vad frågan gäller är framför allt om uppgifter om advokaters *klienter* skall

---

*Tystnadsplikt för
bl. a. ledamöterna
i advokatsamfundets disciplin-
nämnd*

kunna slippa ut till massmedierna genom advokatsamfundets disciplinnämnd. Denna innehåller sedan den 1 juli 1982 även två av regeringen utsedda "offentliga representanter", som inte är advokater. Advokater är vid straffansvar ålagda en tystnadsplikt, som genombryter meddelarfriheten såväl genom advokatsamfundets stadgar som genom bestämmelserna i rättegångsbalken, i vad avser deras egen yrkesutövning. Någon formell straffsanktionerad bestämmelse av samma slag för advokater i deras egenskap av ledamöter i disciplinnämnden har icke funnits; däremot förutsätter advokatsamfundets stadgar att samtliga ledamöter av disciplinnämnden skall iaktta tystnadsplikt. Vad regeringen föreslår är att denna tystnadsplikt nu skall straffsanktioneras genom ett i och för sig ganska krångligt regelsystem, som jag emellertid inte här behöver gå in på. Om riksdagen godtar propositionen har man alltså tillgodosett denna aspekt.

Vad vi *därutöver* velat slå vakt om är att ledamöter av disciplinnämnden inte, trots tystnadsplikten, skall kunna läcka information om tredje man, dvs. vad advokaters klienter haft att berätta om sig själva, sitt företag eller någon annan person. Hänsynen till vad regeringsformen stadgar om enskilds anscende och privatlivets helgd måste komma till uttryck även i detta sammanhang. Justitieministern har som nämnts diskuterat detta problem i propositionen. Han påpekar att "advokaterna själva" inte har någon meddelarfrihet "beträffande uppgifter om klienter". Formuleringen är så till vida oklar att det inte framgår om man avser vars och ens *egna* klienter eller *alla* klienter, som kategori betraktade. Inom sjukvården skulle i varje fall såvitt jag förstår det senare betraktelsesättet te sig naturligt, men jag är inte säker på att detsamma gäller för advokater.

Justitieministern och utskottets majoritet vill nu lämna meddelarfriheten ograverad för ledamöter av disciplinnämnden. Motiveringarna härför är tre: att det har gått bra hittills, att det skulle skapa praktiska gränsdragningsproblem om klienter skulle undantas från meddelarfriheten och att regleringen skulle bli *onödigt* invecklad. Vi har svårt att acceptera dessa argument. Att det har gått bra hittills, dvs. mellan 1 juli och 28 oktober 1982, då propositionen dagteknades, är knappast övertygande som principiellt argument, när man har gått över till en ny, utökad sammansättning av nämnden, med bl. a. en representant för massmedierna som ledamot. – Ingen skugga må för den skull falla på honom. –

Vad gränsdragningsproblemen och den invecklade lagregleringen beträffar tror jag inte de skulle behöva bli av annan svårighetsgrad än vad vi redan upplevt i fråga om sekretesslagen. Enligt vår mening är en sådan argumentering svag, för att inte säga ovärdig, när man avsiktligt nonchalerar skyddet av de medborgerliga rättigheter som är inskrivna i grundlagen. Jag vill också erinra om att det i den proposition, 1979/80:2, som gällde den nya sekretesslagstiftningen, anfördes att det finns större anledning att överväga undantag från meddelarfriheten i fråga om sekretessregler utan skaderekvisit än i andra fall. Det fall vi här behandlat hör till denna kategori.

Att man tagit särskild hänsyn till tredje mans intresse framgår f. ö. bl. a. av 8 kap. 6 § sekretesslagen. Detta stadgande handlar om sekretess i statlig

myndighets verksamhet för t. ex. tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet. Stadgandet medger sekretess såväl för den direkt granskade som för tredje man, dvs. den som har någon affärsförbindelse med den granskade. Meddelarfrihet råder här på alla områden utom när det gäller uppgifter om tredje man.

Herr talman! Om man anser att konstitutionsutskottets uppgift främst är att slå vakt om grundlagen och icke nödvändigtvis att lotsa propositioner *alltigenom* oförändrade genom riksdagen, så har det tett sig ofrånkomligt att här göra den markering som den moderata reservationen innebär. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen, vilket i sak innebär att vi – i likhet med majoriteten – antar propositionens förslag till ny lydelse av 8 kap. 6 § rättegångsbalken men därutöver vill införa denna paragraf som en ny punkt 7 i 16 kap. 1 § sekretesslagen.

Anf. 2 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Vi behandlar här dels en proposition, dels en motion av Allan Ekström och Gunnar Biörck i Värmdö. Propositionen innebär införande av en ny tystnadsplikt i rättegångsbalken, vilket motiveras med att advokatsamfundets disciplinnämnd delvis fått en annan ställning genom av regeringen utsedda lekmannarepresentanter. Inom parentes nämnde Gunnar Biörck i Värmdö att en av dessa skulle komma från massmedierna. Ja, det är den förre statssekreteraren i justitiedepartementet Sven Andersson som han därvid syftade på.

I och för sig fanns tystnadsplikt redan tidigare, då reglerad i advokatsamfundets stadgar.

Utskottet är enigt om att acceptera den utsträckta tystnadsplikten i detta fall och tillstyrker alltså propositionen. De moderata reservanterna yrkar dessutom att den s. k. meddelarfriheten skall brytas i detta fall, vilket enligt regeringens och utskottets tolkning innebär något nytt i förhållande till nuläget.

Konstitutionsutskottet har alltid när det gällt meddelarfriheten understrukt att det ligger i rättssäkerhetens intresse att medlemmar i organ med sanktionsbefogenheter tillerkänns en rättighet – observera, Gunnar Biörck i Värmdö: ingen skyldighet – att i en extraordinär situation, då dessa ansvarskännande personer bedömer det som nödvändigt, skapa förutsättningar för en offentlig genomlysning av ett område. För att undanröja ett vanligt missförstånd bör det tilläggas att det inte inträder någon ansvarsfrihet. Meddelaren skyddas från ansvaret, men det förs över på den ansvarige utgivaren av det massmedieorgan som eventuellt publicerar dessa saker.

Gunnar Biörck tar en poäng i påpekandet att advokat såsom regel inte har meddelarfrihet rörande uppgifter om klienter. Den ordningen har konstitutionsutskottet stött och ansett vara fullt riktig. Men motionerna och den moderata reservationen underlåter att göra distinktionen mellan en reguljär advokatverksamhet och myndighetutövning i disciplinnämnden. I sistnämnda fall anses meddelarfriheten tjäna såsom en yttersta säkerhetsventil.

Gunnar Biörck har i sitt anförande inte heller bestritt utskottets påstående

*Tystnadsplikt för
bl. a. ledamöterna
i advokatsamfundets
disciplinnämnd*

*Tystnadsplikt för
bl. a. ledamöterna
i advokatsamfun-
dets disciplin-
nämnd*

att den nuvarande ordningen med meddelarfrihet såvitt känt har fungerat utan några olägenheter.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan som innebär bifall till propositionens förslag med den ändringen att ikraftträdandet för den nya lydelsen av 8 kap. 6 § rättegångsbalken bestäms till den 1 april 1983.

Anf. 3 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) replik:

Herr talman! Jag förmodar att en av skillnaderna mellan Olle Svenssons och mitt ställningstagande i denna fråga sammanhänger med att konstitutionsutskottets ärade ordförande har sin erfarenhet från tidningsvärlden, medan jag har min från medicinen. Jag förstår honom mycket väl, om han vill slå vakt om pressens frihet. Jag hoppas att han förstår mig, om jag har en särskild känsla för omsorgen om enskilda medborgares integritet, kanske särskilt när det gäller tredje man.

Olle Svensson vill mot historisk bakgrund skydda det fria ordet mot kungar och Reuterholmare. För min del vill jag skydda försvarslösa människor mot att utsättas för övermäktiga massmediekrafters spel.

Olle Svensson sade att jag inte har bestritt att den nuvarande ordningen med meddelarfrihet fungerat utan olägenheter. Nej, det har jag inte gjort, men jag har ifrågasatt – och jag tror att det är riktigt att ifrågasätta – huruvida advokaterna själva har uppfattat sitt ledamotskap av disciplinnämnden, i varje fall fram till den 1 juli förra året, såsom en myndighetsutövning, som skulle ge dem en meddelarfrihet när de uppträder i den egenskapen. Jag tror så gott om advokater att jag förmodar att de faktiskt – oberoende av om de har något rättsligt stöd eller inte – har ansett att man är advokat så att säga i alla livets skiften och har skyldighet att iaktta de regler som gäller för dem.

Anf. 4 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tyckte att Gunnar Biörck i Värmdö i den sista delen av sin replik fortfarande förbisåg den distinktion som bör göras mellan vanlig reguljär advokatverksamhet och verksamhet i disciplinnämnden. Jag vill understryka att meddelarfrihet naturligtvis gäller för både lekmännen och advokaterna.

Sedan är det faktiskt inte ett journalistintresse eller ett tidningsintresse jag vill försvara i detta sammanhang. Vad vi öppnar är ju en rättighet för de ansvarskännande människor som sitter i disciplinnämnden att kunna handla i rättssäkerhetens intresse.

Jag vill citera ur en proposition från 1976, där den dåvarande justitieministern säger: "Jag finner det vidare angeläget att framhålla att straffrihet för meddelare inte betyder att offentliga tjänstemän är skyldiga att i motsvarande mål lämna upplysningar till t. ex. pressen om känsliga förhållanden. Innebörden av en särskild tryckfrihetsrättslig meddelarfrihet är i stället den att det allmänna – med tanke på de viktiga intressen som informationsfriheten representerar" (den är ju grundlagfäst i regeringsformen, Gunnar Biörck) " – överlåter åt den enskilde att, utan risk för repressalier, själv

bedöma om det är önskvärt eller försvarligt att förmedla vissa uppgifter för offentliggörande. Man kan räkna med att han därvid beaktar de skyddsintressen som en vanligtvis gällande tystnadspliktsregel värnar om, liksom sin uppfattning om hur informationsmottagaren kommer att handskas med stoffet. Sammanfattningsvis anser jag alltså att farhågorna för att ett särskilt skydd för dem som meddelar uppgifter till publicister skall leda till återkommande skador är överdrivna. Liksom hittills bör man för framtiden i stor utsträckning kunna förlita sig på massmediernas och uppgiftslämnarnas omdöme och ansvars känsla."

Anf. 5 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m) replik:

Herr talman! Jag utgår från att disciplinnämnden, när den kommer till ett avgörande, utformar och utfärdar något slags meddelande om vad som förevarit och om vad man tagit för ställning. Det är inte det som jag på något sätt motsätter mig, utan det är möjligheten att vid sidan därav i olika former prata bredvid mun.

Anf. 6 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Våra skilda åsikter kom fram i det där sista uttrycket – "prata bredvid mun". Jag anser alltså att en människa som sitter i ett organ med sanktionsmyndighet, under ansvar kan vända sig till en seriös ansvarig utgivare i ett intresse att skydda medmänniskor, inte för att skapa sensationsjournalistik.

Talmannen anmälde att Gunnar Biörck i Värmdö anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 7 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag har behov av att klargöra min inställning både som advokat och som riksdagsledamot.

I propositionen anför departementschefen att det möjligen skulle kunna övervägas att begränsa meddelarfriheten i fråga om sådana uppgifter som rör en advokats klienter. Han tillägger att den nuvarande ordningen, såvitt är känt, fungerat utan att några olägenheter uppkommit. Det skulle vidare enligt departementschefen skapa praktiska gränsdragningsproblem om uppgifter om klienter undantogs från meddelarfriheten, men inte uppgifter om advokaterna själva; han anser också att regleringen skulle bli onödigt invecklad.

I reservationen anförs att den tystnadsplikt som skall åvila ledamöterna i advokatsamfundets disciplinnämnd icke skall bryta meddelarfriheten.

Advokat har ingen meddelarfrihet beträffande uppgifter om sina egna klienter. Nämndens ledamöter har däremot meddelarfrihet oavsett om de är advokater eller lekmän. Reservationen kan ge intryck av att endast lekmännen har meddelarfrihet.

För egen del anser jag att det ur principiell synpunkt är riktigt – den bästa lösningen – att begränsa meddelarfriheten i fråga om sådana uppgifter som

*Tystnadsplikt för
bl. a. ledamöterna
i advokatsamfundets
disciplin-
nämnd*

rör en advokats klienter i anledning av ett ärendes behandling i disciplin-nämnden.

Man har inte utrett om detta skulle behöva medföra några svärbemästrade gränsdragningsproblem eller onödigt invecklad reglering. Farhågorna synes vara överdrivna.

Ur principiell synpunkt bör man beträffande meddelarfriheten utgå från vad som gäller i fråga om vittnesplikten. Man bör överväga att allt som undantas från vittnesplikten också undantas från meddelarfriheten. Det skulle vara av värde om det här förelåg en överensstämmelse.

Det är riktigt, som anges i utskottets betänkande, att den nuvarande ordningen med meddelarfrihet fungerat utan kända olägenheter. När det gäller meddelarfriheten har man visat det omdöme som kan krävas.

Jag har nyligen fått detta bekräftat av advokatsamfundet, som inte funnit anledning att nu ta något initiativ.

Utvecklingen måste emellertid följas noga, bl. a. därför att lekmanaledamöter numera ingår i advokatsamfundets disciplinnämnd.

Det finns anledning att återkomma till denna fråga när resultatet av yttrandefrihetsutredningens arbete föreligger. Jag uppfattar utskottets betänkande så, att det därefter kan finnas skäl att göra ytterligare ändringar beträffande meddelarfriheten – även i den i dag aktuella frågan. Yttrandefrihetsutredningen skall nämligen, som utskottet anger, göra en noggrann genomgång av hur de enskilda sekretessbestämmelserna förhåller sig till meddelarfriheten.

Av här anförda skäl kan jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 8 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse vad Hans Göran Franck här sagt, nämligen att man – såvitt bekant – inte kan konstatera några olägenheter med den hittills gällande ordningen rörande meddelarfriheten.

Jag vill vidare peka på konstitutionsutskottets hänvisning till yttrandefrihetsutredningens fortsatta bedömning av den här frågan. Denna görs utifrån det uttalande som konstitutionsutskottet gjorde i sitt betänkande 1979/80:37, där man yttrade följande:

”Som framgår av det föregående är utskottets grundläggande inställning, att meddelarfriheten skall sträcka sig så långt det är möjligt. Utskottet ställer sig därför inte främmande till att det kan finnas utrymme för en ytterligare utvidgning av området för meddelarfriheten i förhållande till propositionens förslag. Det kan emellertid inte heller bortses från risken att den meddelarfrihet som föreslagits i propositionen i vissa fall kan sträcka sig för långt i förhållande till i första hand den enskildes berättigade integritetskrav.”

Utifrån den avvägningen kommer yttrandefrihetsutredningen att behandla frågan. Vi får ju möjlighet att fortsätta diskussionen, när ytterligare förslag i detta avseende skall behandlas här i riksdagen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 9 BERTIL FISKESJÖ (c):

Herr talman! Jag skulle först vilja instämma i vad Olle Svensson har sagt. Jag står bakom majoritetsskrivningen, och jag kan också ansluta mig till vad han sagt i debatten.

Men för att inga missförstånd skall uppstå skulle jag vilja tillägga att meddelarskyddet inte är någonting specifikt för just den här myndigheten. Meddelarskydd är – som många vet – snarast regel, om man ser till den statliga förvaltningen som helhet. Och man bör väl uppfatta det hela så att det snarast är undantagen från meddelarskyddet som bör motiveras och inte så mycket det faktum att vi har meddelarskydd.

Meddelarskydd har visat sig vara en säkerhetsventil i många sammanhang, och det kan konstateras att man på många myndigheter där meddelarskydd finns inte för allt i världen vill vara av med det. Det gäller t. ex. på polissidan.

För min personliga del vill jag säga att jag ser meddelarskyddet som ett sätt att stärka rättssäkerheten och inte – som en del velat påstå, i varje fall indirekt – som ett sätt att inskränka det.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. a

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. b

Utskottets hemställan bifölls med 234 röster mot 79 för reservationen av Anders Björck m. fl.

4 § Föredrogs

Näringsutskottets betänkanden

1982/83:19 Ändring i lagen om utländska förvärv av svenska företag m. m.
(prop. 1982/83:70)

1982/83:20 Ändring i konkurrenslagen (prop. 1982/83:77)

Vad utskottet hemställt bifölls.

5 § Utbildning i räddningstjänst

Föredrogs civilutskottets betänkande 1982/83:10 om utbildning i räddningstjänst.

Anf. 10 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! I proposition 1982/83:23 föreslogs riktlinjer för en ny utbildning i räddningstjänst. Propositionen har sedan återkallats, men från de borgerliga partiernas sida menar vi att en modernisering av utbildningen i räddningstjänst är mycket angelägen, och därför är det fel att uppskjuta sakbeslutet, eftersom det bara skulle fördröja en angelägen reform.

Nr 78

Onsdagen den
9 februari 1983

Utbildning i räddningstjänst

Nr 78

Onsdagen den
9 februari 1983

---

*Utbildning i rädd-
ningstjänst*

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid civilutskottets betänkande nr 10.

Anf. 11 PER OLOF HÅKANSSON (s):

Herr talman! Med hänvisning till utskottsmajoritetens motivering ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan bifölls med 173 röster mot 136 för reservationen av Kjell Mattsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

6 § Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1982/83:12 Anslag på tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1982/83 såvitt avser bostadsdepartementets verksamhetsområde (prop. 1982/83:101 delvis)

Utskottets hemställan bifölls.

7 § Kammaren åtskildes kl. 10.37.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert